

EN STRIDSØKSE I GALE HÆNDER

Benjamin Boysen

DIGTNINGEN OG FILOSOFIEN

HOS PLATON

2019

Det gamle hundeslagsmål mellem digterne og filosofferne, der udspillede sig i den arkaiske kultur, handlede ikke blot om retten til at gøre krav på sandheden, men om de stridende parters respektive eksistensberettigelse og fælles ophav. Filosofiens forhold til digtningen har siden undergået forskellige forsoningsforsøg, ambitiøse alliance-dannelser og tvangsadskillelser af prominente tænkere op igennem

historien. Hos Platon finder vi den berømte kritik af den mimetiske digtekunst særligt i tiende bog af *Staten*, hvor Sokrates taler om et principielt modsætningsforhold mellem de to kunstarter. Der er dog også en langt mere positiv side hos Platon, hvor digtningen ikke ses som en modstander og modsætning til filosofien, men som dens mulighedsbetingelse. Det er denne mindre kendte positive dimension ved Platons forhold til digtningen som Benjamin Boysen sætter fokus på i sin seneste bog *Digtningen og filosofien hos Platon*. Boysen peger på, at det netop er i galskaben, at hunden ligger begravet. På den ene

side er galskaben nemlig dét anklagepunkt som begge parter rejser mod hinanden, men på den anden side fungerer den selv samme galskab også som de to stridendes fælles ophav og mulighedsbetingelse.

Boysens forsøg på at rekonstruere forholdet mellem filosofien og digtningen hos Platon er vellykket, stringent og koncist. Bogen indfrier sit løfte fra forordet om at præsentere en analyse der både henvender sig til fagfilosoffer samt almindeligt interesserede læsere, der ønsker et overblik over den negative såvel som positive side ved digtningen hos Platon.

Boysen starter med at beskrive den gamle strid mellem filosofien og digtningen, som Sokrates refererer til i *Staten*. Digterne sammenligner filosoferne med hunde, der gør ad ingenting og anklager dem for både at være moralsk, politisk og kulturelt anløbne tosser, der glimrer i hjernesvind og abstraktioner (19-20). Omvendt anklager filosoferne digteren for blot at være et tomt hylster for guden, der besidder og bevæger ham. Denne forrykkelse medfører at han i denne grebthed er ude af sig selv og som en sindssyg må umyndiggøres som passiv tilskuer, der ikke kan

gøre et ejendomskrav gældende i forhold til sandheden (23). Men forholdet er mere broget og nuanceret end som så. Boysen peger bl.a. på *Lovene*, hvor filosofferne nu identificeres med tragediedigterne. Som lovgivere kan filosofferne nemlig siges at forfatte det samme som digterne, men blot på den bedste måde, nemlig en fremstilling af det smukkeste liv, der vurderes til at være den sandeste tragedie (27). Striden er altså en strid mellem kunstrivaler med et fælles anliggende, snarere end egentlige fjender, der begge har rod i galskaben som et konstituerende træk.

Boysen bruger dernæst resten af bogen på at kvalificere, nuancere og diskutere dette ejendommelige forhold. For det første peger han på, at Platon bryder med den klassiske opfattelse af den digteriske *mimêsis* som vi f.eks. finder hos Pindar. Her formår digtningen trods efterligninger dog at afdække sandheden ved at præsentere et perspektiv på verden, som overskrider dens umiddelbare fakticitet. Hos Platon forholder det sig imidlertid omvendt. Den mimetiske digtning gengiver blot tingene uforandret og formår dermed ikke at transcendere og udpege idéen og

enheden bag fænomenernes mangfoldighed (45-47). Foruden denne erkendelsesmæssige impotens, er den mimetiske digtning moralsk afsporet fordi den ophidser og fremelsker den irrationelle eller gale del af sjælen, der retter sig mod nydelse, begær og passion med et erotisk tilsnit af destruktiv karakter (49, 58). Heroverfor står filosofiens rationalitet i første omgang som garant for kontrol og mådehold. I anden omgang opløses denne absolutte modsætning mellem *erôs* og *logos* til fordel for en gudgiven galskab (74-75).

Boysen understreger, at der er tale om to typer af vanvid. Den ene skyldes menneskelige sygdomme og har et kropsligt og farligt tilsnit. Den anden skyldes guden, der rykker os ud af vores vante normer. Sokrates taler således om fire former for guddommeligt vanvid, der alle er forbundet med det filosofiske og digteriske ved at overskride den fænomenale positivitet (77). Det er denne overskridelse, der gør sjælen filosofisk, gal og poetisk eller som Boysen rammende opsummerer det: "Både digtningen og filosofien er musebårne i den forstand, at de bærer et budskab om en virkelighed, der transcenderer dem begge"

(82, 89). De fire former for gudgivent vanvid, dvs. det apollinske, det dionysiske, det musiske og det erotiske, er alle konstitutive for både digtningen og filosofien. Fornuften ville ikke blot være frugtesløs uden inspirationen, men som Boysen understreger med henvisning til Aristoteles' ekko af Platon, så er fornuftens ophav ikke selv fornuft, men noget stærkere, dvs. begrebet forudsætter en grebetheid (113, 118). Boysen konkluderer, at filosofien i sit væsen selv rummer et poetisk element, da fornuften nemlig ikke ville være fornuft, hvis ikke den kunne modsiges og overskrides (130).

Boysen har med sin bog demonstreret en klar, præcis og velargumenteret analyse af forholdet mellem digtningen og filosofien hos Platon. Bogen holder således hvad den lover. Boysen formår på elegant vis at præsentere et komplekst problemfelt, der både henvender sig til akademiske fagfæller og almindeligt interesserede, da bogen på pædagogisk vis indfører læseren i Platons tankeverden. Samtidig har Boysen et blik for det oldgræske originalsprog, som guider læsningen uden at fortabe sig i filologiske nørderier, samt en

opmærksomhed både mod den nyere Platon-forskning (f.eks. antologien *Plato and the Poets* redigeret af Pierre Destrée og Fritz-Gregor Herrmann. Leiden/Boston: Brill, 2011), men også mod giganter indenfor feltet og traditionen såsom Heidegger, Gadamer og Nussbaum. Der er ikke tale om en stærk positionering i forhold til etablerede skoledannelser men om en solid præsentation af en forholdsvis underbelyst diskussion internt i Platons værk på tværs af adskillige dialoger. Bogen er således ikke motiveret af en stærk tese og stiler heller ikke mod en generel introduktion til Platon for uøvede, men rummer et klart sigte og en stringent læsestrategi. Trods et kort oprids af den nyere receptionshistorie af filosofiens forhold til digtningen på de indledende sider fra Nietzsche over Heidegger og den analytiske filosofi med Frege til prostmodernismens koryfæer, Derrida, Lacan og Foucault, har bogen primært karakter af et eksegetisk studie. Den korte oversigt fungerer som trædesten, ikke som oplæg, og har til sigte at motivere bogens tematik ved at fastslå ikke blot relevansen, men også styrken ved netop Platons position i denne debat. Spørgsmålet om hvorvidt

tænkningen enten er eller bør være radikalt adskilt fra digtningen eller om det er to sider af samme sag, er således ikke besvaret, men bevaret i sin ambivalens hos Platon.

Bogen kunne med fordel have vendt tilbage til spørgsmålet om filosofiens forhold til digtningen i en nutidig kontekst, diskuteret i lyset af bogens konklusioner. Forholdet mellem digterne og filosofierne beløber sig nemlig ikke kun til en fagintern stridighed. Det er selve rokadens magtbalancen mellem mythos og logos, mellem fiktion og fakta, fortælling og fornuft, digtning og tænkning, der kickstarter den vestlige åndshistorie og til stadighed dominerer i forskellige afskygninger lige fra oplysningens fornuftsideal og modoplysningens kritik til nutidens scientisme på den ene side og Fake News på den anden. Det kunne være interessant at se Platons idéer bragt i spil i forhold til denne historiske udviklingslinje. Fordelen ved det eksegetiske mikro-perspektiv og de værkinterne koordinater, der dominerer Boysens studie af Platon, er imidlertid at det sikrer en dybde og grundighed i analysen. Ulempen er, at den receptionshistoriske diskussion er

underrepræsenteret og for det meste kun optræder som enkelte citater, der understreger snarere end udfolder pointerne. Til gengæld lover bogen heller ikke en sådan dialog med traditionen. Vi bliver som læsere altså ikke forjættet en dagsorden, der aldrig bliver forløst. De få udblik har snarere den modsatte effekt – de vækker appetitten for at dykke ned i debatten. Netop på grund af sin stringente form og sit velafgrænsede problemfelt har bogen karakter af enten at være en komprimeret version af et større allerede eksisterende studie eller et oplæg til et sådant studie. På Syddansk Universets hjemmeside

de under Boysens profil, kan man læse om planerne for netop sådan et projekt, der har fået arbejdstitlen *The Madness of Thinking*, som spænder bredt over den vestlige idé- og kulturhistorie. Hjemmesiden er sidst opdateret i 2018, så hvorvidt nærværende bog er resultatet af disse planer eller blot det første spadestik, må vi afvente at se. Med Boysens viden om europæisk litteraturhistorie som den kommer til udtryk i nogle af hans tidligere arbejder, der demonstrerer stærke analytiske favntag med svært tilgængelige forfatterskaber såsom Joyces og Shakespeares, kan man kun håbe på det sidste. •

